

Zavod za književnost i teatrologiju JAZU priredio je i izdao sabrana djela A. G. Matoša u 20 knjiga, V. Nazora u 21 knjizi, a priprema djela Ive Vojnovića. Nakladni zavod MH i SNL izdaju sabrana djela Ivana Mažuranića u četiri knjige, koje je pripremio I. Frangeš, a D. Tadijanović priprema sabrana djela I. G. Kovačića.

Zbog kratkoće vremena ne mogu govoriti
o povremenim izdanjima i časopisima,
o ustanovama i kadrovima,
o bibliografiji,

ali moram spomenuti da časopis *Croatica* — Bibliografija donosi godišnje preglede beletristike, tekuće periodike, časopisa i knjiga, a izašlo je i nekoliko tematskih brojeva:

- kritička literatura o hrvatskoj književnosti
- o Matošu
- bibliografija Vijenca.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu radi na velikom projektu »informacijska baza slavistika«, ali ćete o njemu biti obaviješteni posebno.

S a ž e t a k

Stjepan Babić, Filozofski fakultet, Zagreb, UDK 808.1+881(497.13)(091),
pregledni članak, referat na IX. kongresu jugoslavenskih slavista,
primljen za tisak 30. 10. 1979.

THE STATE OF THE SLAVONIC STUDIES IN SR OF CROATIA

The author present a brief survey of the work in the field of Slavonic studies in the Socialist Republic of Croatia in the past decade.

SOCIOLINGVISTIČKA I USPOREDNA RAZINA PRI ISTRAŽIVANJU JUGOSLAVENSKIH (STANDARDNIH) JEZIKA U (JUŽNO)SLAVENSKIM, EVROPSKIM I OPĆIM OKVIRIMA

Dalibor Brozović

Želimo li znanstveno proučavati jugoslavenske jezike, potrebno je da bar u dvjema stvarima budemo posve načistu s karakterom toga posla — da nam bude jasan objekt našeg proučavanja i da nam budu jasne razine na kojima ta istraživanja provodimo. Kada bi nam u tome pogledu bile u svakom času razumljive bar one osnovne odrednice, bilo bi neusporedivo manje raznih

nevolja u našoj lingvističkoj nauci i struci, u našoj jezičnoj teoriji i praksi. A tim smo nevoljama, na žalost, opskrbljeni nerazmjerno više nego itko na našem kontinentu.

Uzmimo prvo pojam *jugoslavenski jezici* i predočimo si njegov sadržaj kao objekt znanstvenoga lingvističkog istraživanja. Taj sadržaj može biti dvojak, jer se pojam jugoslavenski jezici može odrediti na dva načina, s pomoću dviju definicija:

1. Jugoslavenski jezici jesu jezici onih evropskih nacija kojima se nacionalno i kulturno središte nalazi u jugoslavenskoj državnoj zajednici, koje svoju državnost ostvaruju u toj zajednici i koje predstavljaju temeljne konstitutivne elemente same te zajednice.

2. Jugoslavenski jezici jesu svi jezici koji se upotrebljavaju na području jugoslavenske državne zajednice i njihovi nositeljski kolektivi predstavljaju također njezine konstitutivne elemente na razini općina,¹ regija, socijalističkih autonomnih pokrajina i socijalističkih republika.

To su dva jedina znanstveno moguća sadržaja pojma o kojem govorimo. To nije tako zato što se komu sviđa da bude tako, niti zato što se komu ne sviđa da bude kako drugačije, nego naprosto zato što tako jest. A prvi u nizu generatora naših jezičnih nevolja jest postojanje ljudi kojima se ne sviđa ta činjenica i koji bi je željeli zamijeniti nekom mitskom i mističnom postavkom — ne definicijom, jer se ta postavka ne da definirati. Srećom, danas među kvalificiranim lingvistima svih naših sredina gotovo da i nema više takvih ljudi, i to je velik napredak koji će u budućnosti nužno morati da dade pozitivne plodove.

Jugoslavenski jezici, određeni prema prvoj definiciji, pripadaju svi genetsko-lingvističkoj zajednici koju nazivamo južnoslavenskom jezičnom skupinom ili južnom skupinom slavenskih jezika. Ali jezici što pripadaju južnoslavenskoj skupini prema genetskolingvističkom kriteriju ne mogu se svi nazvati jugoslavenskima po prvoj definiciji, a to nam je dokaz da pojmu *jugoslavenski jezici* nema mjesta među pojmovima genetske lingvistike (ili u nešto užem smislu, među pojmovima historijsko-komparativne lingvistike). Drugi je još odlučniji dokaz za istu tvrdnju činjenica da se pojam *jugoslavenski jezici* ne da ni omeđiti ni opisati onako kako to zahtijeva genetska lingvistika, tj. s pomoću popisa supstancijalnih fonetskih i gramatičkih obilježja koja obuhvaćaju cjelinu danog pojma i ništa izvan njega, onako kao kada određujemo pojmove kao južnoslovenski, slavenski, balto-slavenski ili indoevropski jezici.

Jugoslavenski jezici, određeni prema drugoj definiciji, obuhvaćaju, osim onih o kojima je bila riječ, još i jezike niza nacija (ili nacionalnosti u slučaju Rusina i Roma) kojima većina pripadnika živi izvan jugoslavenskih granica i

¹ To je fiksirano u statutima mnogih općina, npr. u odredbama o upotrebi jezika u pojedinim službama, školstvu itd.

kojima se izvan tih granica nalazi i nacionalno kulturno središte (što sve ne vrijedi samo za Rusine).² Kako se u tom nizu uz slavenske nalaze i jezici drugih indoevropskih grana, pa i bar dva neindoevropska jezika, mađarski i turski, jasno je da se ne može raditi o genetskoj jezičnoj zajednici. Ne dolazi u obzir ni zajednica u smislu tipološke lingvistike, tj. jezični savez,³ jer i takve se zajednice određuju popisom konkretnih jezičnih osobina, samo što su one ovaj put strukturne.

Vidimo dakle da koji mi god od dva moguća sadržaja dali pojmu *jugoslavenski jezici*, taj se pojam ne da odrediti po unutarlingvističkim kriterijima bili oni genetski ili tipološki. Stvarnost jugoslavenske državne zajednice u oba je slučaja jedinom čvrstom točkom na koju se taj pojam može osloniti, a kako se tu radi o jednoj ekstralingvističkoj činjenici, valja potražiti lingvističku disciplinu koja posjeduje parametre upravo za tu vrstu jezičnih činjenica. Kako je poznato, to je sociolingvistika.

Ovdje nas neće zanimati sociolingvistika individuuma, tj. problem odnosa individuuma prema individuumu (npr. oblici oslovljavanja) ili individuuma prema kolektivu (npr. adaptacija imigranta prema novoj sredini), nego sociolingvistika kolektiva, tj. problem samoga jezičnog kolektiva (npr. njegova formiranja i funkcioniranja) i odnosa kolektiva prema kolektivu. U tome okviru možemo istraživati pojam *jugoslavenski jezici* i u užem i u širem smislu, tj. prema prvoj ili drugoj definiciji.

Tu se sada javlja novi generator nesporazuma, neprilika i krivih shvaćanja govorimo li o jugoslavenskim jezicima u širem smislu. Ponovno nalazimo jedno mistično shvaćanje, sada još maglovitije, da u jezicima koji se samo jednim svojim dijelom upotrebljavaju na jugoslavenskom području postoji i izgrađuje se i u jezičnom smislu nešto neuhvatljivo specifično, ono »nešto« što ih — ukoliko su na jugoslavenskom području — čini ipak nekako nečim posebnim. To se odražava i na jednom dijelu naše sociolingvističke terminologije, ali kako se tu radi o terminima koji su primarno sociološki i tek sekundarno (socio)lingvistički, neću se na tome pitanju zadržavati. To bi se naime morali izjasniti sociolozi, no oni zasada šute, očito jer ne žele doći u sukob ni s međunarodnom znanosti ni s domaćom praksom.⁴

² U genetskolingvističkom smislu nema rusinskoga kao posebnoga slavenskog jezika dijastema. No nesumnjivo je da postoji samostalan rusinski standardni jezik, iako je iz razumljivih razloga prilično nerazvijen. U svakom slučaju, fenomen je veoma zanimljiv i nedovoljno istražen, a nije jasna ni sadanja situacija Rusinâ i njihova jezika izvan SFRJ. U samoj materijalnoj jezičnoj osnovici rusinskoga standarda leži jedan miješani dijalekatski tip u kojem istočnoslovački elementi pretežu nad sjeverozapadnoukrajinskima.

³ Kao npr. balkanski, kavkaski i sl.

⁴ Pojavu definiranu kao »dio nacije izvan državnih granica« međunarodna znanost i publicistika naziva terminom *nacionalna manjina*. Naša političko-žurnalistička terminologija upotrebljava također taj termin govori li se o daljim zemljama ili o dijelovima jugoslavenskih nacija izvan SFRJ (Slovenci u Italiji i Austriji, Hrvati u Italiji, Austriji, Mađarskoj i Rumunjskoj, Srbi u Mađarskoj i Rumunjskoj, Makedonci u Grčkoj i Bugarskoj), ali kada se govori o dijelovima susjednih nacija na području SFRJ, upotrebljava se

Sociolingvistička problematika jugoslavenskih jezika i u užem i u širem smislu treba da bude ona ista koja se i inače obrađuje u svakome jeziku posebno (jer su i naši jezici prije svega jezici) i u svakoj višenacionalnoj državnoj zajednici (jer jugoslavenska zajednica to jest). Naša se sociolingvistika ne može baviti mistikom, utopijom i fantomskim pojmovima, u prvom redu zato što je to besplodno, u drugome zato što slična očekivanja, čija bila da bila, i čime god bila motivirana, nužno moraju kočiti i z a i s t a k o č e svaki konstruktivni napor u onome što zaista treba istraživati upravo kao jugoslavensku sociološku probematiku,

Mogli bismo je nazvati i jugoslavističkom sociolingvistikom. Tu se susrećemo s pojmom jugoslavistike, na kojem se ne bih duže zadržavao, jer sam o njemu podrobno i opširno govorio na ovogodišnjim Vukovim danima u Beogradu,⁵ pa iz toga priloga mogu samo rezimirajući ponoviti da terminu *jugoslavistiku* nema u naučnom smislu mjesta u redu terminâ tipa slavistika, romanistika, indoevropistika, ili pak balkanistika, jer među njima se on može upotrebljavati samo na praktičnoj operativnoj razini, kao svojevrsna kratica za glomazan i pedantan opisni naziv koji bi točno fiksirao stvarnost.⁶ To vrijedi i s lingvističkoga i s uže filološkoga i s književnoznastvenog stanovišta. Ali s druge strane, termin *jugoslavistika* legitiman je i na znanstvenoj razini kada u svim tim filološkim disciplinama istražujemo njihove specifične aspekte uvjetovane životom i razvojem u jugoslavenskoj državnoj zajednici. Neobično je i posve neopravdano da upravo takvih istraživanja gotovo da i nema.

Jugoslavenski jezici ni u užem ni u širem smislu nemaju, dakle, nikakvih posebnih jugoslavenskih jezičnih osobina. No postoje stanovita obilježja jugoslavenske stvarnosti za koja moraju postojati mogućnosti da se jezično izraze. Te mogućnosti zaista i postoje, i ostvaruju se. U jugoslavenskim jezicima one su se već izgradile i dalje se razvijaju, u jugoslavenskim jezicima, u užem smislu one su se već i ugradile samo u njihovo tkivo. I u jugoslavenskim jezicima u širem smislu one također već funkcioniraju u jugoslavenskim granicama. No kako te mogućnosti ne mijenjaju jezik, nego se samo u njemu ostvaruju, one će ipak biti u načelu iste i na primjer u mađarskom ili talijanskom ili slovačkom itd. jeziku na jugoslavenskom pod-

termin *narodnost*. Sav preostali svijet upotrebljava taj termin u značenju »socioetička formacija koja se zbog malobrojnosti i(li) specifičnih odnosa s kojom drugom nacijom nije u uvjetima kapitalističkoga ili socijalističkog društva razvila u naciju« (ruski *narodnost'* ili *nacional'nost'*, njem. *Völkerschaft* ili *Nationalität*, itd., s time da se gdjekad provodi i razlika u tim terminskim parovima, tako da se prvi veže uz kategoriju »narod«, drugi uz »nacija«). U tom su smislu u Evropi narodnosti Romi, Lužički Srbi, Laponci, neke male zajednice sovjetskoga sjevera i Kavkaza, i sl.

⁵ Referat pod naslovom »O slavističkim pretpostavkama za serbokroatistička jezična istraživanja«.

⁶ To bi bilo »znanost koja proučava jugoslavenske književnosti i(li) jezike« + prva ili druga definicija. Po našoj političko-žurnalističkoj terminologiji rekli bismo »znanost koja proučava književnosti i(li) jezike jugoslavenskih naroda i narodnosti«, što je na međunarodnom naučnom planu neupotrebljivo (usp. bilj. 4).

ručju kao i u Mađarskoj, Italiji ili Slovačkoj, samo što su ovdje dio života, a tamo se javljaju samo u tekstovima ili razgovorima na jugoslavenske teme. Za takve posebne potrebe te se mogućnosti počinju razvijati i u jezicima koji ni u kojem smislu nisu jugoslavenskima, npr. u ruskom, engleskom, francuskom, arapskom ili kineskome.

Pojava o kojoj je bila riječ veoma je malo istraživana, a mi moramo biti za nju zainteresirani i u samim jugoslavenskim jezicima u oba smisla i u ostalim jezicima. Razumije se, sama pojava nije nepoznata ni drugdje u svijetu ne samo dalekome (npr. urdu u Indiji i Pakistanu, bengalski u Bangladešu i u indijskoj državi Zapadni Bengal) nego ni na našem kontinentu. Prilično točnu analogiju imamo u upotrebi njemačkog jezika u Saveznoj Republici Njemačkoj i Njemačkoj Demokratskoj Republici. Govorimo li na razini standardnih jezika, a naša se problematika uglavnom i odnosi na standardne jezike, onda postojanje različitih jezičnih sredstava i mogućnosti za izražavanje raznih stvarnosti u istome obliku standardnoga jezika ne smijemo miješati s različitim jezičnim osobinama u raznim varijantama istoga standardnog jezika. Dovoljno je da u tom pogledu usporedimo cjelinu uženjačke varijante standardnoga njemačkoga jezika, ostvarivala se u ovoj ili onoj njemačkoj državi, s austrijskom ili švicarskom varijantom istoga standardnog jezika. Jer jezična sredstva i mogućnosti što se razviše u DDR mogu se preuzeti, i povremeno se i preuzimaju ne samo u SRNj već i u Austriji i Švicarskoj, a da se odnosi između tih triju varijanata standardnog njemačkoga jezika pri tome ni najmanje ne mijenjaju.

Drugom jugoslavenskom sociolingvističkom temom bili bi odnosi među jugoslavenskim jezicima i u užem i u širem smislu. U tom pogledu valja uspoređivati našu situaciju s onima u drugim višenacionalnim državnim zajednicama ili centraliziranim državama, prvenstveno u Evropi. Čini se da bi na negativnom polu mogla stajati Francuska ili Grčka, a na pozitivnome po mnogome jugoslavensko rješenje. Takvoj ulozi Francuske ne treba da se čudimo, zbog njezina odnosa prema bretonskom i baskijskom, ili talijanskomu na Korzici.

U toj problematici treba da razlikujemo dvije teme, tj. da li govorimo o odnosima među jugoslavenskim jezicima u užem ili širem smislu. U prvom slučaju valja usporediti naša rješenja i praksu sa stanjem u Čehoslovačkoj, Sovjetskom Savezu, Španjolskoj, Francuskoj, Velikoj Britaniji, nešto drugačije u Švicarskoj i Belgiji, u drugome pak moramo uzeti u razmatranje gotovo sve evropske zemlje, pa i većinu već spomenutih (samo, naravno, sada s drugačijim repertoarom problemâ).

Kao treću jugoslavensku sociolingvističku temu navedimo međuvarijantske odnose na hrvatskosrpskom (ili srpskohrvatskom) jezičnom području. Mislim da su se lingvisti već umorili od ponavljanja osnovnih istina iz te problematike, to jest:

— da postoji jedan hrvatskosrpski jezik kao dijasistem južnoslavenskih dijalekata između hrvatsko-slovenske granice s jedne i srpsko-makedonske i srpsko-bugarske granice s druge strane, i kao jedan potomak praslavenskoga;⁷

— da se na području toga jezika dijasistema razvio (ili točnije, konačno razvio) na temelju novoštokavskoga dijalekatskog tipa jedan apstraktni model standardnoga jezika, koji možemo zvati, neutralno, standardnom novoštokavštinom;

— da su se u standardnoj novoštokavštini zbog različita razvoja tzv. civilizaciono-jezične nadgradnje formirali različiti konkretni realizacioni oblici, oblici koji se svagdje po svijetu u analognim slučajevima u lingvistici zovu varijantama, i to dvije polarizirane varijante, hrvatska i srpska, pa jedan specifičan oblik koji se praktički sretno (ali teoretski još nerazrađeno) zove *bosanskohercegovačkim standardnojezičnim izrazom*, i još jedan specifičan oblik u Crnoj Gori (teoretski još manje obrađen nego bosanskohercegovački);

— da cijela ta problematika, uz sve specifičnosti, ima mnogo analogija po svijetu, da ona nije nerazrješiva, da o njoj ljudi raspravljaju hladnokrvno, racionalno, poslovno, radno i operativno, da je obrađuju i praktički i teoretski otvoreno i civilizirano.⁸

Rekoh da su se lingvisti već umorili od iznošenja svih tih istina. Treba još dodati da se ovaj čas u tome pogledu lingvisti iz raznih naših sredina bolje slažu nego ikada prije, i da nema više ozbiljna čovjeka, bar ne ispod 60 godina, koji bi se mogao bojati ili nadati da će se naš jezik raspasti u onome u čemu je jedinstven ili izravnati u onome u čemu nije jedinstven. No lingvisti mogu govoriti do promuklosti ili pisati dok im ne utrnu prsti, a još uvijek ima posve dovoljno ljudi koji o svemu tome malo znadu, ali su zato to uvjereniji kako su upravo oni pozvani da cio taj problem uzmu u svoje ruke.

Ti ljudi prije svega smatraju da Hrvati i Srbi ipak nekako nisu baš prave, potpune nacije kao druge evropske i slavenske, pa da im zato i odnosi moraju biti nekako drugačiji i da nipošto ne smiju biti normalnim međunacionalnim odnosima, kao bilo koji drugi. S druge pak strane, posve suprotno, ti isti ljudi ujedno smatraju i da su te dvije nacije nepopravljivo konfrontirane i sastavljene od samih nedoraslih pojedinaca koji bi se svakako odmah strašno sukobili čim bi se oslobodili njihova skrbništva. Sve u svemu, ti ljudi smatraju

⁷ U lingvističkoj (osobito genetskolingvističkoj) nomenklaturi potreban nam je naziv za pojam »jezik dijasistema južnoslavenskih neslovenskih, nemakedonskih i nebugarskih dijalekata«. Uza sve svoje loše strane, postojeći naziv (sa svoja dva oblika, tj. »hrvatskosrpski« i »srpskohrvatski«) jedini je koji dolazi u obzir (s time da je za znanost potrebna apsolutna sinonimnost obaju njegovih oblika).

⁸ O britanskoj i američkoj varijanti standardnog engleskoga, o uženjemačkoj, austrijskoj i švicarskoj varijanti stand. njemačkoga, o holandskoj i flamanskoj varijanti stand. nizozemskoga, o francuskoj i kanadskoj (kvebečkoj) varijanti stand. francuskoga, o španjolskoj i južnoameričkoj varijanti stand. španjolskoga, o portugalskoj i brazilskoj varijanti stand. portugalskoga, itd., itd. postoji cijela biblioteka knjiga, rječnika, priručnika i sl., i to ne samo u neposredno zainteresiranim zemljama (u samom Sovjetskom Savezu izdano je petnaestak knjiga s tom tematikom, a objavljeno je i stotinjak rasprava, članaka itd.).

kako je najvažnije da oni zadrže situaciju u svojim rukama i kako je najbolje da se ništa ne događa, a najgore bi bilo da se u jezična pitanja upleću lingvisti, koji su veoma opasna čeljad.⁹ Onemogućiti u relativno kratkom vremenskom razmaku dvije gramatike da normalno vrše funkciju za koju su namijenjene, za te je ljude sitnica. Tu je dakle najveći i najteži generator naših jezičnih neprilika. Posljedice su i vidljive i jasne, ali možda nismo uvijek svjesni njihova punog dometa.

Možda se to može najlakše demonstrirati koordinatnim sustavom u kojem bi npr. na ordinati bili ispisani svi evropski jezici, a na apscisi sintetska znanstvena djela što su neophodno potrebna svakoj jezičnoj znanosti, kao velika gramatika (tzv. akademskog tipa) suvremenoga standardnog jezika, historijska gramatika, povijest jezika, dijalektologija, historijski rječnik, etimološki rječnik, veliki rječnik suvremenoga standardnog jezika, itd., itd. Ispišemo li sada u svim sjecištima znak (+) ukoliko dani jezik posjeduje određeno djelo i znak (—) ukoliko ga nema, ustanovit ćemo da su za velike i razvijene jezike sva sjecišta ispunjena plusovima, s time da često postoje i istovrsna djela raznih autora, iz raznih epoha i škola, i s po više izdanja, zatim da i u najmanjim i(li) najnerazvijenijim jezicima kao što su oba lužičkosrpska, ili laponski, ili farerski, baskijski itd. nalazimo bar koji plus, a samo će se naš jezik isticati samim minusima. Jer se ne možemo zadovoljiti djelima koja su na ovaj ili onaj način nepotpuna,¹⁰ ili nisu uza sve druge kvalitete ono što bi zahtijevala odgovarajuća rubrika,¹¹ a nekih djela nema čak ni nepotpunih (historijska i suvremena gramatika, povijest jezika), izuzmemo li eventualne praktične školske priručnike, uostalom obično, više ili manje loše.

Uzrok takvu žalosnom stanju neće biti u tome da su Srbi, Hrvati, Crnogorci i bosanskohercegovački Muslimani najzaostaliiji među Evropljanima niti da imaju najnesposobnije lingviste, niti da su to najsiromašniji narodi na našem kontinentu, niti da je hrvatskosrpsko jezično područje najmanje ili najnemnogoljudnije, jer znamo da su to sve očite neistine. Uzrok je samo u blokadi svakoga konstruktivnog napora mitovima, mistikom i iluzijama.

⁹ Ovoga je ljeta izašla u zagrebačkom *Oku* žestoka kritika o knjizi novosadskog lingvиста Dragoljuba Petrovića, koji je opisao govore Korduna i Banije. Iako se radi o posve normalnom i veoma korisnom prilogu našoj dijalektologiji, kritičar je s punim nerazumijevanjem predmeta zamjerio Petroviću tobožnje velikosrpsstvo i koješta drugo što čak i nema veze s tematikom, i to sve na jedan žalostan i smiješan način. Najtužnije je od svega što je kritičar, čini se, iskreno vjerovao da brani interese Srba u Hrvatskoj, kojima i sam pripada. Teško bi bilo zamisliti veću profesionalnu sramotu za jugoslavensku lingvistiku nego kada bi tko preveo tu kritiku na koji strani jezik i objavio u svijetu.

¹⁰ Tek nedavno izašli su veliki historijski rječnik JAZU i suvremeni rječnik Matice srpske, ali za ARJ još treba da se pojave dopunske knjige koje će ukloniti razne nepotpunosti, RMS nema još popraavljenoga izdanja prvih dviju knjiga (a pandan MH uopće i nije izašao), Ivičeve dijalektologije ostale su i u srpskom i u njemačkom izdanju samo na uvodu i prvom dijelu, itd.

¹¹ Skokov etimološki rječnik predstavlja dragocjeno djelo, ali ni sadržajem ni organizacijom teksta nema fizionomije ni karaktera ostalih slavenskih i evropskih etimoloških rječnika, kakav mi i dalje moramo čekati.

I na koncu, posljednjom jugoslavenskom sociolingvističkom temom možemo smatrati kumulativno proučavanje svakog jugoslavenskog jezika u užem i širem smislu, kao i varijanata standardne novoštokavštine, u okviru normalnoga repertoara sociolingvističkih problema za pojedini jezik, kao za bilo koji drugi u svijetu. Nekim bi temama trebalo iz razumljivih razloga dati i više prostora nego što je to inače uobičajeno u prosječnim sociolingvističkim istraživanjima, npr. sociolingvističkim aspektima unutarjugoslavenskih migracija, pitanju naših radnika na privremenome radu u inozemstvu, problemu tzv. semikomunikacije¹² među jugoslavenskim jezicima u užem smislu, itd. Sva ta istraživanja treba da nam otkriju ove ili one specifičnosti jugoslavenskih jezika kao individualnih pojava u usporedbi s ostalim jezicima, bližima i daljima.*

S a ž e t a k

Dalibor Brozović, Filozofski fakultet, Zadar,
UDK 801:301(497.1), izlaganje na IX. kongresu jugoslavenskih slavista,
primljeno za tisak 7. 11. 1979.

СОЦИОЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ И СРАВНИТЕЛЬНЫЙ УРОВЕНЬ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ЮГОСЛАВСКИХ (СТАНДАРТНЫХ) ЯЗЫКОВ В (ЮЖНО)СЛАВЯНСКИХ, ЕВРОПЕЙСКИХ И ОБЩИХ РАМКАХ

При изучении языков, в первую очередь стандартных, на которых говорят в СФРЮ, основной проблемой является определение самого понятия «югославские языки». В этом понятии может заключаться менее широкий и более широкий смысл, — это и «языки югославских народов» и «все те языки, на которых говорят в югославской федерации». И в менее и в более широком понимании этого термина нам не могут помочь ни критерии генетической (историко-сравнительной) лингвистики (как при определении понятий «славянские языки», «индоевропейские языки и т. п.), ни критерии типологической лингвистики (как при определении понятий «балканские языки», «кавказские языки» и т. п.), т. к. югославские языки не обладают никакими собственными генетическими или типологическими свойствами. Единственной лингвистической дисциплиной, могущей нам здесь помочь, является социолингвистика. Социологическое описание югославских языков, и в первом и во втором смысле, оказывается и нужным и интересным, но на этом плане до сих пор, к сожалению, и в нашей стране и за рубежом сделано очень мало.

¹² Taj je problem bio istraživan npr. za skandinavске германске jezike, za češki i slovački, za neke indijske jezike.

* Veći dio teksta tiskan je pod naslovom »Jezik, teorija i praksa« u sarajevskom polumjesečniku *Odjek*, god. XXXII, br. 24, od 15. 12. 1979, str. 8.